Іванієнко В. В., канд. екон. наук, професор
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, Україна

Основні проблеми виявлення та управління підприємницькими ризиками в умовах динамічного середовища його розвитку

Управління ризиком має певну специфіку та особливості, пов'язані з об'єктом, з метою фірми, методами управління, та обов'язковістю мати свою системність. Все це знаходить своє відображення в основних засадах управління ризиками. До них (на рівні суб'єкта підприємництва) належать:

1) відповідність стратегії розвитку підприємства;

2) прийняття до уваги зовнішніх та внутрішніх обмежень у результаті погодження спеціальних заходів щодо управління ризиками з можливостями та умовами функціонування підприємства;

3) здійснення комплексного та одночасного управління всіма ризиками. Це дозволяє оцінити ризики в сукупності та впровадити єдину методику управління ризиками;

4) облік динамічного характеру ризику.

Принципи характеризують особливості системи управління ризиком як процесом, що є складною і багаторівневою процедурою [1]. Проте процес управління ризиком може бути умовно поділений на низку етапів.

Перший етап – ідентифікація та аналіз ризику. На цьому етапі необхідно:

- отримати якісну інформацію про можливість реалізації ризику та його наслідки,
- дати кількісну оцінку самого ризику,
- визначити величину економічної шкоди.

Другий етап – оцінка альтернативних методів управління ризиком. Основна мета полягає у дослідженні тих інструментів, за допомогою яких можна перешкоджати реалізації ризику та впливу його негативних наслідків на розвиток фірми.

Аналіз основних підходів до мінімізації несприятливого впливу випадкових подій та їх фінансових наслідків дозволяє виділити низку загальних процедур управління ризиками. До них необхідно віднести такі:

- ухилення від ризику, тобто набір заходів, що дозволяє повністю уникнути впливу тих чи інших несприятливих подій;
- скорочення ризику, тобто дії аналізованої фірми сприяють зменшенню несприятливих нею наслідків;
- передача ризику, тобто сукупність заходів, що дозволяють перекласти відповідальність за зниження можливості виникнення несприятливих подій та відшкодування пов'язаних з ними збитків на іншого суб'єкта [2].

Третій етап – вибір методів управління ризиком. Цей етап призначений для формування політики фірми у сфері боротьби з ризиком та невизначеністю. Необхідність подібної процедури вибору пов'язана з різною результативністю

методів управління ризиком та різним об'єктом ресурсів, необхідних для реалізації. Вибір методів управління ризиком можна розглядати як проблему оптимізації за умов обмежень.

На цьому етапі є суттєвий аспект прийняття рішень. Він полягає в тому, що згідно з принципом результативності системи управління ризиком відповідні інструменти повинні застосовуватися не для будь-яких ризиків, а насамперед щодо тих, негативні наслідки яких призводять до найпомітнішого впливу на діяльність фірми.

Сукупність методів, обраних згідно змісту цьому етапі, є програмою управління ризиками.

Четвертий етап – використання обраного методу управління ризиком. Зміст цього етапу полягає у виконанні прийнятих на попередній стадії рішень щодо реалізації тих чи інших методів. Особливості процедур ризик-менеджменту на цьому етапі виявляються у специфіці прийнятих рішень, а не в черговості реалізації етапів.

П'ятий етап – моніторинг результатів управлінських рішень та вдосконалення системи управління ризиком. На цьому етапі передусім відбувається оновлення та поповнення інформації про ризики, що є важливою умовою аналізу. Більш повні нові дані дозволяють приймати адекватні та своєчасні рішення. На їх основі здійснюється оцінка ефективності проведених заходів;

Шостий етап – моніторинг динамічного середовища підприємництва.

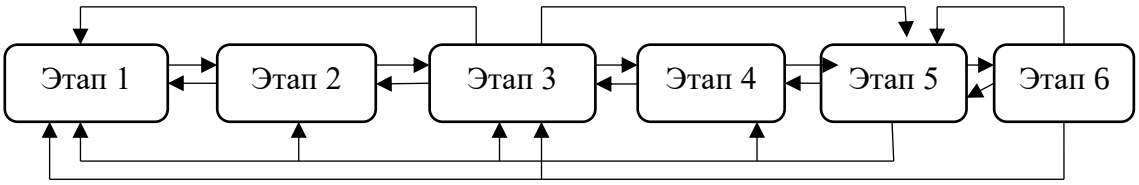

Рис. 1. Логічні зв'язки між етапами управління ризиками
Джерело: розробка автора

Головна мета методики управління ризиками – забезпечення за умов зменшення невизначеності успішної діяльності організації. Управління ризиками не може розглядатися як одномоментне рішення або дія, нехай навіть детально опрацьована та обґрунтована. В даному випадку мова має йти про динамічний процес.

Управління ризиками – це процес мінімізації чи пом'якшення несприятливих ризиків та використання позитивних можливостей. Він починається з виявлення та оцінки ризику, за яким слідує оптимальне використання ресурсів для моніторингу та мінімізації ризику.

При управлінні ризиками використовується процес пріорітизації ризиків, при якому в першу чергу розглядаються ті виявлені ризики, які становлять

найбільшу загрозу великих втрат і характеризуються найбільшою ймовірністю настання небажаної події.

Управління ризиками – це завжди безперервний процес, гнучка та динамічна стратегія, коли ризики та системи управління ризиками аналізуються та переоцінюються, а результати повертаються до системи управління для подальшої оцінки та аналізу [2].

До найбільш поширених помилок в управлінні ризиками в умовах динамічного середовища розвитку підприємств слід віднести:

1) одна з найпоширеніших помилок бізнесу – недооцінка потенційних ризиків, із якими вони стикаються. Компанії частіше ув'язнуть у повсякденних операціях і не беруть до уваги важливість випереджального виявлення ризиків;

2) у сьогоднішньому все більш регульованому бізнес-ландшафті недотримання нормативних вимог може призвести до серйозних юридичних, фінансових та репутаційних наслідків;

3) ще однією поширеною помилкою є проведення поверхневої оцінки ризиків, яка не дозволяє глибоко вникнути у глибинні причини та потенційні наслідки ризиків;

4) в умовах зростання цифровізації бізнес-процесів загрози кібербезпеці становлять значний ризик для організацій будь-якого розміру;

5) ігнорування екологічних та соціальних ризиків;

6) надмірна залежність від стратегій зниження ризиків. Це може призвести до помилкового відчуття безпеки та зробити бізнес уразливим для непередбачених ризиків;

7) ефективне управління ризиками спирається на ясні та прозорі канали комунікації, щоб гарантувати, що зацікавлені сторони та всі рівні організації обізнані про потенційні ризики та стратегії їх зниження.

При управлінні ризиками лише на рівні окремої фірми необхідно забезпечити відповідність умов і можливостей розвитку бізнесу. Для того, щоб розробити програму мінімізації підприємницьких ризиків, спочатку необхідно виявити потенційно можливі ризики та оцінити їхній рівень. Класифікувати ризики, які можливі у процесі виробничої діяльності, можна з урахуванням різних ознак. Найбільші труднощі, зазвичай, виникають при класифікації саме внутрішніх підприємницьких ризиків, оскільки зовнішні ризики зачіпають майже всі організації.

Список використаних джерел:

1. Плужник А. В., Корсунська М. Ю. Формування системи управління ризиками та загрозами економічної безпеки міста. *Технологический аудит и резервы производства*. № 4/5(24), 2015. С. 106-109. 2. Скриньковський Р. 1 , Тиркало Ю. Підприємницькі ризики: сутність, види, методи оцінки та шляхи їх зниження. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2021. Vol. 7. No 12. С. 2015-2023.